

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 859/2021
12. мај 2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, као председника већа, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници тужиоца Привредно друштво за изградњу, обнављање и реконструкцију грађевинских објеката КОТО ДОО Београд, Војводе Степе бр.466, чији је пуномоћник Војислав Сележан, адвокат у ..., против туженог ГРАЂЕВИНСКА ДИРЕКЦИЈА СРБИЈЕ, ДОО Београд, Бул. Арсенија Чарнојевића бр.110, чији је пуномоћник Владимир Вигњевић, адвокат у ..., одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 1Пж 4316/20 од 15.09.2021. године, у седници већа одржаној 12. маја 2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

Ревизија тужиоца се као неоснована ОДБИЈА у односу на део пресуде Привредног апелационог суда 1Пж 4316/20 од 15.09.2021. године којим је потврђена пресуда Привредног суда у Београду 11П2716/2019 од 17.06.2020. године у одбијајућем делу за износ од 48.351.166,44 динара на име ревизије цене радне снаге и за износ од 63.241.630,92 динара на име захтева за плаћање умањених износа у односу на укупно уговорене цене, са законским затезним каматама почев од 17.05.2019. године, док се ревизија тужиоца **ДЕЛИМИЧНО УСВАЈА**, пресуда Привредног апелационог суда 1Пж 4316/20 од 15.09.2021. године и пресуда Привредног суда у Београду 11П 2716/2019 од 17.06.2020. године **УКИДАЈУ** у одбијајућем делу за износ од 82.499.770,47 динара на име захтева за додатна плаћања са законском затезном каматом од 17.05.2019. године до исплате и у делу одлуке о трошковима парничног поступка и у том делу се предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Привредни суд у Београду је донео пресуду 11 П 2716/19, дана 17.06.2020. године којом је одбио тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени да тужиоцу исплати 48.351.166,44 динара на име ревизије цене радне снаге, 82.499.770,47 динара на име захтева за додатна плаћања и 63.241.630,92 динара на име захтева за плаћање умањених износа у односу на укупно уговорене цене, све са законским затезним каматама почев од 17.05.2019. године, као неоснован, и обавезао је тужиоца да плати туженом 195.000,00 динара на име накнаде трошкова парничног поступка.

Привредни апелациони суд је пресудом 1Пж 4316/20 од 15.09.2021. године одбио као неосновану жалбу тужиоца и потврдио пресуду Привредног суда у Београду 11П 2716/2019 од 17.06.2020. године.

Против наведене другостепене пресуде тужилац је поднео дозвољену и благовремену ревизију, којом побија пресуду због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Тужени је поднео одговор на ревизију тужиоца.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду по одредбама члана 408. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/2011 ... 18/2022) и одлучио да је ревизија тужиоца делимично основана, делимично неоснована.

Пресуде су донете без битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на које ревизијски суд пази по службеној дужности.

Тужилац у ревизији истиче битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку, наводима да другостепена пресуда има недостатке због којих се не може испитати, да су разлози пресуде у супротности са изведеним доказима, да су нејасни и противречни, али то није законом предвиђен ревизијски разлог у смислу одредбе члана 407. ЗПП. Надаље, ревидент истиче да је суд паушално и без извођења икаквих доказа одбио тужбени захтев кога темељи на ревизији цене радне снаге, али то није битна повреда одредаба парничног поступка која је у конкретном случају могла бити учињена пред другостепеним судом, јер је другостепени суд прихватио чињенично стање утврђено од стране првостепеног суда и није изводио доказе ради утврђења чињеничног стања, те стога, ни то није битна повреда одредаба парничног поступка на коју се као ревизијски разлог ревидент може позивати, по одредби члана 407. Закона о парничном поступку.

Према утврђеном чињеничном стању на коме су засноване нижестепене пресуде, тужени као наручилац и група понуђача коју заступа тужилац као извршилац, су закључили Уговор број 1, за извршење свих припремних радова, израде техничке документације за објекте Ц, Д и Е саобраћаја, инфраструктуре и партерног уређења са озелењавањем на парцели S8-1 саобраћајницом У1, извођење радова на изградњи објекта Ц, за извођење радова на изградњи подземне гараже, изградњи монтажномонтажног објекта showroom и послова по овлашћењу наручиоца, по систему „кључ у руке“, у насељу „...“ у ..., све сагласно Конкурсној документацији наручиоца за јавну набавку под ознаком ВЈН 04/16, дана 06.03.2017. године, а дана 18.04.2017. године закључили су Уговор 2 за извршење радова на изградњи објекта Д и Е, послова по овлашћењу наручиоца датих у Делу 3 конкурсне документације, а све сагласно Конкурсној документацији туженог за јавну набавку под ознаком ВЈН 01/17, понуди и уговору. Тужилац тужбеним захтевом тражи износ од 48.351.166,44 динара зато што је приликом извршења уговора дошло до повећања минималне цене рада Одлуком о висини минималне цене рада за 2018. годину, због чега је обавезан да исплати већи износ на име зараде радницима, те се тако повећао елемент на основу кога се одређује цена код предметног уговора, позивом на члан 41. Дела 2. Конкурсне документације у вези са чланом 9. Уговора и члана 115. Закона о јавним набавкама. Тужбени захтев за 82.499.770,47 динара, односи се на додатна плаћања, који износ тужилац тражи позивом на члан 47. Дела 2. Конкурсне документације у вези члана 9. Уговора, са разлога што је у току реализације уговора дошло до значајне промене цене елемената на основу којих је одређена цена тих радова, конкретно дошло је до знатног повећања цене радне снаге на тржишту. Тужбени захтев за 63.241.630,92 динара тужилац заснива на умањењу износа у односу на укупно уговорене цене по привременим ситуацијама, с обзиром на примену методологије из члана 2.8 услова уговарања. Применом те методологије за обрачун и плаћање разлике у цени по основу промене курса евра, у

односу на укупно уговорену вредност радова, плаћен је тужиоцу умањен износ за 63.241.630,92 динара, јер је с обзиром на пад евра на тржишту приликом издавања привремених ситуација рачунат мањи курс, при чему пад курса евра није пратио и пад вредности материјала и радне снаге.

Према утврђеном чињеничном стању, нижестепени судови су закључили да је битно што су наведени уговори закључени у поступку јавне набавке од којих је слобода воље уговорних страна ограничена императивним одредбама Закона о јавним набавкама и да би усвајањем тужбених захтева тужилац био стављен у повољнији положај у односу на друге понуђаче. Посебно, одбијен је тужбени захтев за износ од 48.351.166,44 динара по основу ревизије цене радне снаге, јер тужилац није доказао да је промена висине минималне цене рада у конкретном случају утицала на износ зараде коју је тужилац исплатио радницима у спорном периоду. За износ од 82.499.770,47 динара, који се односи на додатна плаћања, тужилац није испунио формалне услове прописане одредбом члана 47. Дела 2 Конкурсне документације, јер није у роковима предвиђеним том одредбом истакао захтев за додатна плаћања. Осим тога, закључивањем уговора тужилац се сагласио са ценом и начинима промене цене из уговора, који не предвиђају могућност промене у таквој ситуацији промена цена на тржишту рада. Нижестепени судови налазе да је таква могућност промене цене искључена одредбом члана 3. став 1. Уговора којима, је дефинисано да уговор има примат у односу на Конкурсну документацију и одредбом члана 6. став 1. Уговора, којима је одређено да тужилац не може накнадно истицати евентуалне примедбе и недостатке који би утицали на уговорену цену. Одредбом члана 41. став 2. дела конкурсне документације за јавну набавку предвиђено је да цене могу да се прилагоде навише и наниже, али не и да се недвосмислено и обавезно прилагођавају, па је по ставу другостепеног суда правилан закључак првостепеног суда да нема места примени члана 636. Закона о облигационим односима, на коме тужилац алтернативно заснива тужбени захтев за додатна плаћања, већ само члана 115. Закона о јавним набавкама који прописује под којим условима наручилац може дозволити промену цене, а тужилац није испунио процедуру за то предвиђену уговором и конкурсном документацијом. Тужбени захтев за износ од 63.241.630,92 динара је неоснован зато што је уговорена методологија у члану 2. тачка 8. као механизам очувања начела једнаке вредности давања, везивањем цене за „чврсту валуту“, конкретно за вредност евра.

Врховни касациони суд оцењује разлоге ревизије на следећи начин.

Како је другостепена пресуда заснована на закључку да тужилац није доказао да је поводом повећања минималне цене рада више платио на име зарада радницима у спорном периоду, то су без значаја наводи ревизије којима се правилност пресуђења о овом делу тужбеног захтева оспорава позивањем на то да је одлука Владе Републике Србије о висини минималне зараде за 2018. годину заснована на Закону о раду, и позивањем на одредбу члана 41. тачка 2. Дела 2. Конкурсне документације којом је прописано да уколико дође до измена закона након потписивања уговора који утичу на цену радне снаге, механизације и материјала, цене могу да се прилагоде, сходно важећој законској регулативи. Ревидент истиче да је своје тврдње поткрепио достављањем писмених доказа у виду Обрачуна ефекта промене цене радне снаге, условљен порастом минималне цене рада за уговоре, који доказ је по тврдњи ревидента занемарен од нижестепених судова приликом одлучивања о основаности захтева. Међутим, на тај начин тужилац суштински оспорава правилност утврђеног чињеничног стања на коме је заснована побијана пресуда, што није дозвољен ревизијски разлог по одредби члана 407. Закона о парничном поступку. Осим тога, другостепени суд је оценио правилност првостепене пресуде о овом тужбеном захтеву

и закључио да је правилно првостепени суд утврдио да нема корелације између зарада које је тужилац исплатио и повећања минималне цене рада на које указује, будући да је иначе тужилац исплаћивао знатно већу зараду од оне која је утврђена одлуком о висини минималне зараде за 2018. годину. Према томе, у овом делу ревизија тужиоца није била основана.

У делу одлуке о тужбеном захтеву за 82.499.770,47 динара, ревидент оспорава правилност примене материјалног права, када нижестепени судови закључују да се не може применити одредба члана 636. ЗОО јер је Закон о јавним набавкама у члану 115. прописао под којим условима наручилац може дозволити промену цене упућујући на уговоре и конкурсну документацију, чију процедуру тужилац није испунио, јер није у роковима предвиђеним чланом 47. Дела 2. Конкурсне документације истакао захтев за додатна плаћања. Ревидент истиче да наводно неиспуњење формалних рокова не може да представља разлог за одбијање тужбеног захтева утемељеног у одредбама члана 636. ЗОО.

Према разлозима првостепеног суда, које је другостепени суд прихватио за правилне, тужилац је поступао по одредби члана 47. Дела 2. Конкурсне документације у вези са чланом 9. Уговора којима је одређен поступак најаве и писане изјаве извршиоца радова за захтев за додатна плаћања према наручиоцу, и то тако што је најавио захтев за додатна плаћања 05.10.2017. године и упутио допис туженом 15.11.2018. године са захтевом за додатна плаћања, који захтев је тужени одлуком од 20.12.2018. године одбио. Међутим, таквим поступањем тужилац, према закључку првостепеног суда, није испунио формалне услове прописане одредбом Конкурсне документације јер је захтев туженом доставио са више од годину дана закашњења након најаве.

Одредбом члана 41. Дела 2. Конкурсне документације је уређена могућност ревизије цена. Између осталог под 41.16 одређено је да цена из понуде представља вредност извршења посла по систему „кључ у руке“ и обухвата извођење радова по систему „кључ у руке“ и цене материјала, радне снаге, механизације и средстава за рад и др., а затим под 41.2 да када измена неког закона након потписивања уговора утиче на цене радне снаге, механизације и материјала коришћених код утврђивања уговорених цена, онда такве цене могу да се прилагоде навише или наниже како би уважиле такве промене, а у свему према важећој законској регулативи, и под 41.3 да за обрачун и плаћања разлике у цени важи методологија дата у делу 2.8 истих услова за уговорање. У члану 47. Захтеви за додатним плаћањима, одређено је да у случају да током извршења посла наступе такве околности на основу којих извршилац сматра да има право на додатна плаћања, тада мора да наручиоцу најави своју намеру да затражи додатна плаћања у року од 15 дана након сазнања за те околности са наведеним разлозима за такво потраживање у писаној форми и да након најаве у најкраћем року, а најкасније 5 дана од најаве, у писаној форми достави захтев за потраживање са образложењем истог, толико детаљним да омогући наручиоцу разматрање истог, а по пријему захтева са образложењем наручилац ће у року од 15 дана обавестити извршиоца у писаној форми о својој одлуци да прихвати или одбаци захтев извршиоца за додатним плаћањима. Утврђено је да је тужени одбио захтев тужиоца својом одлуком од 20.12.2018. године, као неоснован. Тај захтев односи се на разлику у цени због промене цене радне снаге и материјала, приликом реализације уговора број .../... од 06.03.2017. године и уговора .../... од 18.04.2017. године.

Код таквог стања ствари, ревизијски суд закључује да нижестепени судови нису имали основа да закључе да је неоснован тужбени захтев за исплату износа од 82.499.770,47 динара, само са разлога да тужилац није испунио формалне услове, прописане цитираном одредбом Конкурсне документације у погледу рока за

подношење захтева за додатна плаћања. Нису имали основа за то управо са разлога што је и тужени разматрао конкретан захтев тужиоца, иако није био поднет у прописаном року од 5 дана од најаве, и оценио га је као неоснован, не као неблаговремен. Према томе, саме странке су процениле да има услова за разматрање захтева за ревизију цена. Стога, ревизијски суд налази да је неосновано инсистирање нижестепених судова на дословној, рестриктивној и елиминаторној примени услова у погледу рокова за подношење захтева прописаних конкурсном документацијом. Таквом формализму нема места у конкретној ситуацији. Према томе, нижестепени судови су због таквог приступа у тумачењу одредаба уговора и Конкурсне документације пропустили да суштински оцене основаност конкретног тужбеног захтева и у томе се састоји мањкавост и утврђеног чињеничног стања и примене материјалног права од стране нижестепених судова. У том делу су укинута првостепена и другостепена пресуда, и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, како би у поновљеном поступку употпунио чињенично стање од значаја за основаност захтева тужиоца за исплату износа од 82.499.770,47 динара, са законским затезним каматама, на име ревизије цена због повећања цене радне снаге на тржишту, оценом доказа које је предложио тужилац и применом одредаба о ревизији цена садржаних у конкурсној документацији на коју упућују предметни уговори и одредбе члана 636. Закона о облигационим односима.

У делу одлуке о тужбеном захтеву за 63.241.630,92 динара са законским затезним каматама, који захтев тужилац темељи на тврдњи да је ништава одредба члана 8. Уговора и члана 41.3. Дела 2. Конкурсне документације о методологији за обрачун и плаћање разлике у цени, која је разрађена у Делу 2.8. Конкурсне документације, ревизијски суд налази да је побијана правноснажна пресуда правилна. Како је напред наведено, одредбом члана 41.3. Дела 2 Конкурсне документације предвиђено је да је за обрачун и плаћање разлике у цени методологија дата у делу 2. 8. истих услова за уговарање. Под 2.8 дата је методологија за обрачун разлике у цени који се врши на вредност радова која подлеже обрачуну разлике у цени по испостављеним привременим ситуацијама, по формули $RЦ=KxВ$, где је РЦ - разлика у цени по основу промене курса евра, В – вредност радова по ценама из базног месеца, а К – коефицијент разлике у цени који се израчунава применом прописане методологије која такође укључује евро, односно његову вредност, на датум 25. у обрачунском месецу. Обрачун разлике у цени врши се месечно. Њега врши извођач и доставља као саставни део привремене месечне ситуације за стварно изведене радове у том месецу. Уговорне стране стичу право на разлику у цени за радове који се изврше у уговореним месечним међуроковима и крајњем року дефинисаним детаљним динамичким планом уз уговор ако дође до промене вредности евра у односу на базну вредност 1 евро = 123,2957 динара. Ревизијски суд налази да је правилна оцена нижестепених судова да таквом методологијом није дошло до нарушавања једнаке вредности узајамних давања, начела савесности и поштења, нити било ког другог законског начела, због кога би оваква одредба уговора била ништава, те да такав начин представља механизам очувања начела једнаке вредности давања, с обзиром да се цене по уговору везују за евро као „чврсту валуту“, што не одступа од општеприхваћених принципа за очување једнакости узајамних давања у уговорним односима. Околност коју у ревизији истиче тужилац, да је он претрпео штету применом уговорене методологије, не указује на повреду начела облигационог права. Управо, примена корективног метода подразумева корекцију захтева, па је у складу са тим корекција новчаног потраживања тужиоца сагласна уговору, ради очувања једнакости узајамних давања, а не штета по тужиоца као уговорне стране.

Како је ревизија неоснована у односу на правноснажну пресуду о тужбеним захтевима за исплату износа од 63.241.630,92 динара, са законским затезним каматама и за 45.659.770,47 динара, са законским затезним каматама, то је у том делу ревизија одбијена применом одредбе члана 414. ЗПП.

У односу на део одлуке о тужбеном захтеву за 82.499.770,47 динара, са законским затезним каматама, пресуде су укинуте и предмет враћен на поновно суђење првостепеном суду по одредби члана 416. став 2. ЗПП. Последишно, укинута је и одлука о трошковима парничног поступка, како би у поновном поступку суд донео одлуку о трошковима целог поступка, сагласно одредби члана 165. став 3. ЗПП.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић